

МОДЕЛЬ ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Прокоф'єв Є.Г.,

*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри інформатики і кібернетики
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь, Україна)*

The grand of educational model in distant studying time is directed, controlled and intrusive work of that. Who studies and want to study at comfortable place and regime for himself. Using of informed technologies in education needs principally dements and the main one is providing of work in information environment.

The problems of search of modern new approaches of education process improvement by introduction of new training technologies is discovered by the author.

Keywords: *distant-education, individualization of studying, information environment, professional learn of students.*

Серед найважливіших завдань стосовно поліпшення якості навчання та виховання нового покоління громадян України головним є необхідність формування системи й обсягу знань, умінь, навичок творчої діяльності, інших якостей особистості вчителя на різних освітніх та кваліфікаційних рівнях. Ефективність виконання поставлених завдань залежить від якості професійно-педагогічної підготовки сучасного вчителя, його бажання працювати в умовах дії парадигми особистісно орієнтованого навчання, зокрема, від уміння проектувати й моделювати свою діяльність та інших.

А. Леонтьєв вбачає у такому моделюванні характерну рису теоретичного мислення під час вирішення пізнавальних завдань [10, с. 15]. Хоча більшість дослідників називають моделювання методом наукового пізнання.

З подібним тлумаченням погоджуються В. Сидоренко та П. Дмитренко [16]. Дослідник А. Катренко називає моделювання “методом опосередкованого пізнання за допомогою штучних або природних систем, які зберігають певні особливості об’єкта дослідження і є таким, що дає змогу отримати нове знання про об’єкт-оригінал [7]”.

Найбільш прийнятним для даного дослідження є визначення моделювання як опосередкованого метода пізнання, що передбачає наявність проміжної ланки – моделі [17]. Модель Н. Морзе розглядає як штучно створений об’єкт у вигляді схеми, рисунка, формул, фізичних конструкцій та ін., який певною мірою характеризує досліджуваний об’єкт, відображає та відтворює, можливо, у спрощеному вигляді структури, властивості та відношення між елементами досліджуваного предмета [12, с. 64].

Є й інші визначення цієї категорії. Так, зокрема, О. Співаковський вважає, що модель сама є “джерелом інформації про об’єкт пізнання” і дає змогу не просто відтворити у спрощеному вигляді об’єкт-оригінал, а й отримати нове знання про цей об’єкт. Проведений аналіз цих понять дає підстави стверджувати, що модель – це система, дослідження якої є засобом для одержання інформації про іншу систему [15].

Дослідник В. Ясулайтіс розглядає модель як схему чи план дій педагога при здійсненні навчального процесу, в основі яких лежить організація діяльності студентів [21, с. 16].

Дослідники зазначають, що при моделюванні важлива категорія мети. Саме від мети моделювання значною мірою залежить призначення створюваної автором моделі та визначення тих зв'язків і відношень, що характеризують модель.

Мета – це безпосередній мотив свідомої діяльності, яка характеризується наявністю передбачень у свідомості, мисленні та в результатах діяльності тих, хто навчається; це один із способів досягнення бажаного результату. Існує і таке визначення цього поняття: це усвідомлений образ, що передбачає свідомий результат. Як безпосередній мотив мета спрямовує й регулює поведінку як внутрішній закон, якому людина підпорядковує свою волю.

Реформування системи освіти – основа національного відродження, відтворення інтелектуального потенціалу нації, виходу вітчизняної науки і техніки на світовий рівень, становлення державності, демократизації суспільства в Україні. Необхідність розбудови системи професійної освіти зумовлена об'єктивними вимогами до підготовки фахівця, розвитку його інтелекту, творчих здібностей, підготовки до життя у відкритому суспільстві, до самостійної взаємодії з навколишнім світом, що набуває особливої актуальності в умовах входження України до єдиного європейського освітнього простору.

Важлива роль у реалізації зазначених завдань, на думку багатьох освітян, належить педагогічним технологіям, які сьогодні впроваджуються у систему освіти і забезпечують технологізацію педагогічного процесу, його гуманізацію та демократизацію, соціальне й професійне становлення особистості фахівця. Характерною особливістю кінця XX століття дослідники Т. Дмитренко і К. Яресько визначають технологічну революцію, теоретичною основою якої є кібернетика [4, с. 111-112].

На думку Д. Левітеса, поняття технологізації навчання зародилось у межах певного педагогічного напрямку, яке в дидактиці має назву раціоналістичної моделі навчання. Саме у межах цієї моделі, зазначає дослідник, з метою пошуку найефективніших способів засвоєння чітко визначеного навчального матеріалу й почалися спроби використання технічних засобів навчання, що пізніше знайшли своє логічне продовження у розробці нових педагогічних технологій [9].

Використання інформаційних технологій у системі дистанційного навчання суттєво вплинуло на структурні компоненти процесу навчання.

Як відомо, навчання – це цілісна система, що містить чимало взаємопов'язаних елементів: мету, навчальну інформацію, засоби педагогічної комунікації викладача й учнів, форми їх діяльності та способи здійснення педагогічного управління навчальною та іншими видами діяльності й поведінки тих, хто навчається.

Технологічний підхід до навчання ставить за мету сконструювати навчальний процес, відштовхуючись від заданих установок (соціальне замовлення, освітні орієнтири, цілі й зміст навчання).

Ключем для розуміння технологічного підходу до навчального процесу є послідовна орієнтація на чітко визначені цілі. Тому, перш за все, зупинимось на центральній педагогічній проблемі постановки цілей та цільовій орієнтації навчання.

Аналіз психолого-педагогічної літератури [10, с. 17] показав, що технологічну основу формування навчальних цілей забезпечує діяльнісний підхід, який передбачає активне включення студента в різні види діяльності.

Як доводять психологи (О.О. Леонт'єв), процес навчання є завжди навчанням розумових чи предметно-практичних дій діяльності. Тобто як процес навчання діяльності в основі своїй – це усвідомлений процес, завжди мотивований і спрямований на матеріальний чи нематеріальний предмет. Але дія, і це також доведено, матеріальна чи практична, або розумова завжди є опосередкованою. А отже, навчати діяльності – означає зробити навчання мотивованим, у процесі якого вчитель студента самостійно ставить перед собою мету й знаходити шляхи та засоби її досягнення.

Якщо неопосередкованим змістом процесу навчання є засвоєння знань чи формування навичок, то слід мати на увазі, що потрібні знання завжди “вбудовані” в навчання цієї діяльності. А “зайві” знання учням і не потрібні, вони не є функціональними й не можуть бути використані ними під час навчальної чи практичної діяльності. Логічно випливає, що мета навчання не в тому, щоб “натренувати” учня виконувати будь-які операції, – вони мають бути для нього усвідомленими, взаємопов’язаними, він повинен уміти самостійно обирати найбільш адекватні методи розв’язання завдання, а в ідеалі – володіти такою системою педагогічних методів, яка дасть змогу йому свідомо і змістовно розв’язувати завдання навчального пошуку [10, с. 18].

Діяльнісний підхід в освіті програмує спрямованість від дій зовнішніх, практичних, матеріальних до дій внутрішніх, теоретичних. І хоча на першому етапі навчання діяльності передбачає спільну навчально-пізнавальну діяльність групи учнів під керівництвом педагога-експерта, в подальшому слід обов’язково програмувати вихід у “відкрите плавання” за рахунок розвитку креативних знань і навичок. У процесі такого навчання відбувається не просте оволодіння знаннями та формування навичок, а становлення свідомості й особистості в цілому.

Досліджуючи навчальний процес, учені [1, 13, 19] звертаються нині до категорії “модель” як мислено уявної чи матеріально зреалізованої системи, що в цілісності демонструє структуру процесу навчання, функціонування його окремих елементів і допомагає зберегти цю цілісність на всіх етапах навчання. Таким чином, шляхом моделювання відтворюється і статика, і динаміка навчального процесу. Це – з одного боку. А з іншого – прогнозується його розвиток та обґрунтовується передбачуваний результат як нова якість; вона ж, у свою чергу, потребує подальшого вдосконалення самої моделі. На переконання українських учених І.Зязюна і Г. Сагач, особливу роль у процесі навчання відіграють дидактичні моделі, що створюються відповідно до логіки предмета навчання й можливостей суб’єкта навчання. Дидактичне моделювання – це система дій, що забезпечує адекватне розуміння змодельованих властивостей, зв’язків і відношень пізнаваного й перетвореного об’єкта (природного чи соціокультурного) [6].

Моделювання характеризує один із важливих шляхів пізнання, нерідко воно супроводжується даними попереднього дослідження, теоретичного чи експериментального. Для переходу в площину практичних дій та успішного моделювання необхідна наявність теорій досліджуваних явищ, що вже склалися, та обґрунтування, які вказують на гранично допустимі явища при створенні певної моделі спрощення. Моделювання завжди використовується поряд з іншими загальнонауковими та спеціальними методами, що дає змогу пізнати сутність виучуваного, з’ясувати його в межах допустимих дидактичних норм.

В педагогічній літературі є немало спроб створення моделі процесу навчання. Так, наприклад, відомий учений П.І. Підкасистий пропонує таку модель навчального процесу (див. рис. 1).

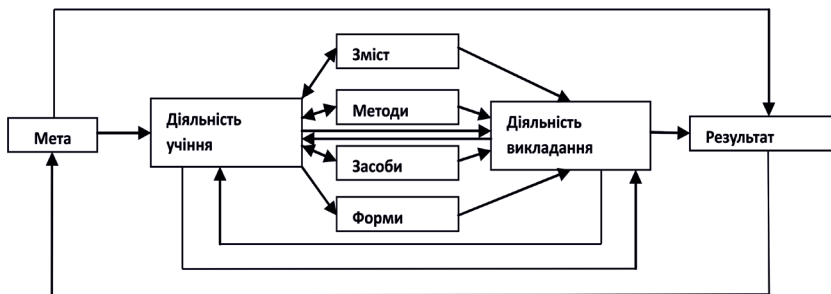

Рис. 1. Модель навчального процесу

Як бачимо, категоріями процесу навчання як системи у даній моделі є мета навчання, діяльність педагога, діяльність тих, хто навчається, та результат. Варіативними складовими цього процесу є засоби управління, обумовлені змістом навчання, методи та форма організації навчальної діяльності, засоби навчання (аудіо, візуальні, аудіовізуальні тощо).

Таким чином, є достатньо підстав розглядати модель як своєрідне інформаційно-освітнє середовище, створене для того, щоб удосконалити загальнопедагогічну підготовку студентів вищих педагогічних навчальних закладів в умовах практики використання інфокомунікаційних технологій за дистанційного навчання; як засіб, що дасть змогу ефективно організувати індивідуальну й колективну роботу викладача та студентів. Слід мати на увазі, що, являючи собою єдину систему засвоєння знань, навичок і вмінь, програмного забезпечення тих, хто вчить, і тих, хто навчається, базу даних і базу знань, а також інших етапів, що реалізуються індивідуально інформаційно-освітнім середовищем, то моделювання навчального процесу має характеризуватися цими важливими змістовними властивостями.

При формуванні інформаційно-освітнього середовища (ІОС) слід враховувати, що головним засобом роботи з інформацією є комп'ютер та інформаційні технології. За такого способу взаємодії – “людина-машина” ІОС набуває нового інформаційного характеру. Це обумовлюється тим, що інформаційні процеси реалізуються в єдиній системі апаратних засобів, програмного забезпечення, баз даних і знань, людей-фахівців і користувачів. Властивості, що надають змістовності такій навчаючій системі, за В. Беспальком можуть бути такі:

- інформативність;
- цілеспрямованість щодо комплексного розгляду матеріалів інформаційних ресурсів;
- системність (побудова зв'язків між послідовно одержаними знаннями і інформацією);
- інтеграція інформаційних об'єктів і технологій у навчальний процес;
- керованість (планування, організація освітнього процесу з урахуванням індивідуальних особливостей студентів з можливим коригуванням навчального процесу);
- зорієнтованість на соціокультурні проблеми;
- гуманізація педагогічних взаємовідносин за особистісно-орієнтованого підходу до навчання.

Організаційними принципами реалізації цих властивостей інформаційно-освітнього середовища є:

- відкритий доступ;
- варіативний характер розвитку;
- погодженість суб'єктів щодо організації, самоорганізації навчального процесу в ІОС та інших дій.

Тракування щодо реалізації цих принципів у вищих педагогічних навчальних закладах можуть бути такі:

- використання інформаційних ресурсів світової педагогічної практики та їх активізація відповідно до науково-дослідницьких цілей;
- системне й активне використання інформаційних технологій та засобів комунікації і створення інформаційно-освітніх ресурсів з подальшою їх інтеграцією в педагогічний процес;
- першочергове впровадження у педагогічний процес технологій та програм навчально-методичного забезпечення, що мають вихід локальних освітніх мереж на Інтернет;
- загальнодоступність і простота інструментарію інформаційно-програмного забезпечення ІОС, яка не передбачає додаткових специфічних знань комп'ютерних наук студентів та педагогів;
- здатність інтегруватися ІОС в складніші структурні підрозділи (регіональні, державні) і за рахунок відкритого доступу мати вихід до міжнародного освітнього поля;
- розробка інформаційно-освітніх ресурсів, що забезпечують розвиток і саморозвиток ІОС ВНЗ.

Формування моделі загальнопедагогічної підготовки студентів в умовах створеного інформаційно-освітнього середовища має орієнтуватися на її інформаційний характер, що передбачає нові технології роботи з інформацією, підґрунтя для діяльності в системі людина-машина.

Створення такої моделі передбачає, що кожний студент матиме можливість вибору свого оптимального шляху, аби досягнути позитивного результату, відтак – здійснитися на вищій щабель готовності до професійної педагогічної діяльності.

При створенні моделі враховувалися тенденції оновлення і модернізації змісту педагогічної освіти, її спрямованості на гуманізацію і демократизацію її компонентів (блоків), реалізації суб'єктно-суб'єктних відносин у процесі загальнопедагогічної підготовки, адаптивності й відкритості до змін зовнішніх і внутрішніх чинників, що впливають на ефективність кінцевого позитивного результату навчально-пізнавальної діяльності відповідно до вимог ринку праці.

Сама модель загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів в умовах дистанційного навчання змодельована на основних положеннях концепції особистісно орієнтованого навчання, найвища цінність якої особистісні потреби, інтереси, можливості та здібності особистості, яка навчається.

Моделюючи навчальну діяльність в умовах дистанційного навчання, значну увагу було зосереджено на інформаційно-освітньому середовищі (ІОС), яке органічно об'єднує особистісно-мотиваційний, процесуальний, когнітивний, діагностично-корекційний компоненти. Таке поєднання основних компонентів інформаційно-освітнього середовища в умовах дистанційного навчання розглядається як динамічна система, що являє собою цілісну сукупність освітніх ситуацій; ці ситуації дають змогу студентові обирати власну траєкторію навчання (Т.О.Дмитренко,

К.В.Яресько). Основним засобом роботи з інформацією студентів в умовах такого інформаційно-освітнього середовища стає комп'ютер та інформаційні технології. В кінцевому рахунку це забезпечує спосіб взаємодії студентів, характерний своєю новизною саме інформаційного характеру, бо ставить людину перед необхідністю усвідомленого вибору, коригування й реалізації власної моделі навчання, пов'язаної з самостійною діяльністю. Тому, реалізуючи таку методологію в організації дистанційного навчання, було використано особистісно орієнтований, індивідуальний, диференційований та технологічний підходи. Тоді забезпечення процесу виявлення, реалізації та організаційно-педагогічної підтримки індивідуальної освітньої траєкторії студента в процесі загальнопедагогічної підготовки в умовах дистанційного навчання стає пріоритетним напрямом будь-якого дослідження.

Отже, головною складовою моделі навчальної діяльності студента в умовах дистанційного навчання є інформаційно-освітнє середовище, що забезпечить доступ до електронних комунікацій та наявність дидактичних технологій, які містять такі компоненти: особистісно мотиваційний; процесуальний; когнітивний; діагностичний і корекційний.

У психологічних дослідженнях Д. Богоявленського, П. Гальперіна, Н. Менчинської та інших чітко вирізняються дві тенденції. Перша з'ясування видів навчальної мотивації. Друга – розкриття умов формування педагогічно бажаних мотиваційних комплексів.

Особистісно-мотиваційний блок характеризується застосуванням стимулюючих моментів самого процесу навчання, з'ясуванням ставлення до навчання залежно від організації, перебігу та результатів навчальної діяльності.

Поряд із мотивацією навчальної діяльності студентів і їх залученням до самостійної роботи перед викладачем постає завдання вибору обсягу матеріалу для самостійного вивчення. Хоча за дистанційної форми студенти працюють за особистою траєкторією, обмеження викладачами в часі має бути. Для вчасного виконання студентами всіх завдань та пунктів плану самопідготовки добре зарекомендувала себе розроблена система балів, у тому числі й додаткових.

Когнітивний блок відображає зміст загальнопедагогічної підготовки, систему й порядок вивчення, етапи реалізації загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів в ІОС за індивідуальною траєкторією навчання кожного студента, етапне формування у майбутніх учителів когнітивної складової готовності до професійної педагогічної діяльності. Цей компонент забезпечить систематизацію та застосування знань на практиці, формування і поглиблення професійно спрямованих умінь і навичок, пов'язаних з професійною педагогічною діяльністю. Критеріями когнітивного компоненту є рівень знань педагогічної теорії, продуктивність навчально-пізнавальної діяльності.

Серед стратегій виокремлюємо особистісний вибір інформації, надсилання повідомлень, оформлення результатів власних міркувань або нової інформації, взаємодію з іншими студентами, організацію інформації (збереження, фільтрація, сортування тощо). Йдеться про стратегії перетворення інформації на знання. Провідними психологічними стратегіями навчання стане вироблення впевненості в собі, внутрішньої організованості, здатності до співробітництва, орієнтації на успіх.

Процесуальний блок моделі загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів відображає якість навчальної діяльності студента, способи (форми) організаційно-методичного забезпечення, формування готовності майбутніх учителів до успішної реалізації своїх знань з основ загальнопедагогічної підготовки, які

ім, безперечно, знадобляться під час професійної діяльності. Критеріями цього компоненту є характер взаємодії учасників навчального процесу, вміння і навички роботи в інформаційно-освітньому середовищі.

Діагностично-корекційний компонент характеризується наявністю механізмів діагностики якості знань педагогічної теорії студентів з наступною їх корекцією. В цьому компоненті здійснення контролю за навчальною діяльністю студентів (в умовах дистанційного навчання) доповнено вивченням вхідних та вихідних параметрів. Критеріями даного компоненту є самооцінка власних здібностей, здатність до самовдосконалення з урахуванням індивідуальних особливостей.

Визначаючи критерії ефективності моделі загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів, в умовах дистанційного навчання було використано положення критеріального підходу: критерії повинні фіксувати діяльнісний стан суб'єкта, нести інформацію про цілі, мотиви, засоби, зміст, умови і результат. За В.П. Беспальком, критерій має бути адекватним тому явищу, виміром якого він є, тобто в ньому має бути чітко відтворена природа вимірювального об'єкта і динаміка змін, що відтворюється критерієм явища.

До критеріїв ефективності моделі загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів з метою оцінювання рівня (низького, середнього, достатнього чи високого) були віднесені критерії, які характеризують рівень їх мотивації (особистісно-мотиваційний блок), рівень одержаних професійно спрямованих знань, умінь та навичок із загальнопедагогічної підготовки (когнітивний блок), рівень сформованості операційної сфери: комунікативних, творчих і аналітичних умінь використання комп'ютера і засобів комунікацій щодо загальнопедагогічної підготовки (процесуальний блок), якість знань із загальнопедагогічної підготовки (діагностичний і корекційний блоки).

Розроблена модель загальнопедагогічної підготовки студентів буде реалізована в три етапи: проектувальний, навчальний та діагностичний.

На проектувальному етапі розроблятиметься проект подальшої навчальної діяльності. Основою такого проектування стане чітке визначення й усвідомлення цілей навчання. Акцентовано увагу на тому, що розроблена модель буде особистісно орієнтованою моделлю навчання, спрямованою на розвиток та удосконалення особистості студента, формування у нього прагнення до максимальної реалізації власних здібностей (самоактуалізації), здатності до самоосвіти і самовизначення. Викладач розроблятиме план дій, визначатиме змістове наповнення кожного етапу своєї діяльності.

Отже, сутність проектувального етапу полягає у визначенні змісту діяльності викладача та студентів, спрямованої на досягнення зазначеної мети. Слід зауважити, що на даному етапі цілепокладання і структурний аналіз діяльності з використанням інфокомунікаційних технологій носитиме творчий характер.

Сутність навчального етапу полягає в ознайомленні студентів зі змістом уже розробленого педагогом проекту. Проект майбутньої спільної діяльності викладача й студента розміщується (на сайті) в базі даних, він може бути поданий у кількох видах за різного ступеня деталізації. Важливою функцією комп'ютера є не тільки ознайомлення студентів з сутністю змісту проекту, переліком цілей, проблем і завдань, способів діяльності та вибору засобів навчання, способів взаємодії між викладачем і студентом і студентів між собою, а й виявлення вхідного рівня знань студента. Тобто на передній план висувається проміжна діагностична функція комп'ютера, що демонструє наявний, вхідний рівень знань студента. Деталізуючи властивості цієї функції, можна виокремити такі компоненти цієї роботи:

- виявлення рівня сформованості предметних знань і навичок, що є відповідним пунктом для формування нових;
- визначення рівня сформованості загальноосвітніх інтелектуальних умінь (узагальнення, класифікації, аналізу та ін.);
- виявлення психолого-фізіологічних та інших індивідуальних особливостей тих, хто навчається.

На цьому етапі комп'ютер надає можливості автоматизувати виконання певної роботи за допомогою висування відповідних тестових завдань та їх оперативної обробки, що забезпечить високу продуктивність цієї роботи з мінімальним втручанням викладача.

Слід зазначити, що вихідні дані комп'ютера це систематизовані й оброблені результати, які можуть бути також рекомендаціями для розподілу студентів за окремими навчальними групами, забезпечити подальшу індивідуалізацію (диференційоване навчання) навчання, індивідуальну освітню траєкторію, підтримуючи студента найбільш доцільними педагогічними програмними засобами.

Для успішної організації засвоєння студентами навчальних дій та готовності до навчання зазвичай використовують прийоми мотивації. Мотиваційні можливості комп'ютера тут в основному полягають у функції демонстрації різноманітних матеріалів мотиваційного характеру. Це можуть бути тексти, таблиці, графіки з анімаційним і голосовим супроводом, моделі розв'язання завдань, зразки дій, демонстрації прикладів роботи тощо.

Порівнюючи зміст діяльності студентів в умовах дистанційного навчання з традиційним, знаходимо суттєву розбіжність у тому, що знання студентам передаються, зазвичай, не в готовому вигляді, а формуються за посередництвом самостійної пізнавальної діяльності. Використання функції моделювання об'єктів, що вивчаються на комп'ютері, відіграє важливу роль у забезпеченні можливості уявлення (представлення) на екрані того предметного середовища, яке потрібне для оперування при створенні нових знань.

Використання комп'ютера як засобу контролю, самоконтролю та використання його функції формування оцінки і самооцінки має свою історію, й ефективність такого використання не підлягає сумніву. Комп'ютер має широкі можливості здійснення як поточного, так і підсумкового контролю, постійного накопичення інформації про результати розв'язання завдань. Систематичність комп'ютерного контролю з подальшою корекцією полягає в пред'явленні будь-якої дії в зворотній чи розгорнутій послідовності і в змозі показати її результат та умови виконання. Провідною функцією є можливість зафіксувати результати між логічно завершеними діями, наприклад, модулями, інтерпретувати кожний крок під час побудови чи перетворення об'єкта, обирати стратегії розв'язання завдань тощо.

На аналітичному етапі використання комп'ютера як засобу, що допомагає педагогічній рефлексії, обґрунтовано перш за все появою різних типів комп'ютерних експертних систем педагогічної та психологічної діагностики. Ці функції комп'ютера реалізуються, зокрема, при аналізі результатів поточного й підсумкового контролю, отриманих з його допомогою. Висновки такого аналізу можуть бути основою для рефлексивних дій викладача, повернення до повторного опрацювання змісту проекту, корекції чи планування його оновлених варіантів. Дані такого контролю дають змогу педагогу зіставити результати своєї діяльності з очікуваними результатами, запланованими цілями навчання, з'ясувати якість та ефективність своєї педагогічної діяльності. Слід зазначити, що в традиційній

формі навчання викладач у більшості випадків не здійснює рефлексивних дій, або робить їх підсвідомо, стихійно, без чітко визначених критеріїв. Використання прийомів рефлексії в запропонованій моделі полягає в аналізі руху тих, хто навчається, у напрямі засвоєння знань, формування вмінь навігації цілеспрямованого пошуку для розв'язання поставлених завдань, а також характеру взаємодії викладача і студентів та студентів між собою.

Під час виконання професійно спрямованих завдань аналітичного рівня складності студенти вчаться систематизувати й узагальнювати ту інформацію, яка доповнює і розкриває зміст їхньої загальнопедагогічної підготовки. Виконання майбутніми вчителями проектних завдань формує вільне володіння прийомами роботи в інформаційно-навчальному середовищі, активізує потребу в нових знаннях, навчає баченню перспективи їх застосування у майбутній педагогічній діяльності.

Модель загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів в умовах дистанційного навчання, етапи її реалізації та зміст проектувального, навчального й аналітичного етапів подано на рис. 2.

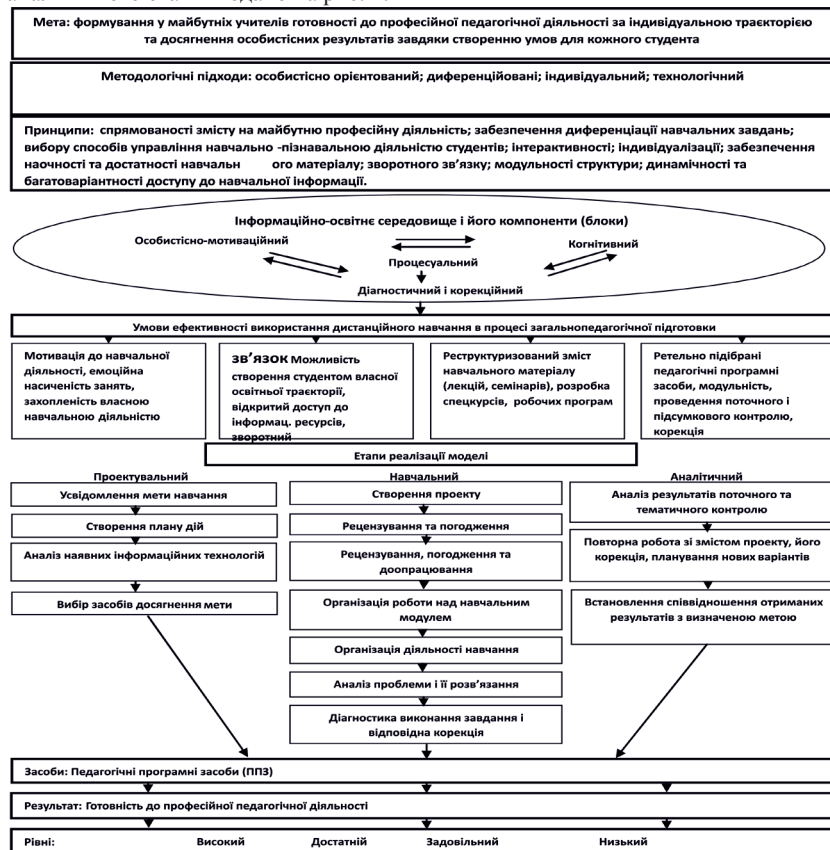

Рис. 2. Модель загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів в умовах дистанційного навчання.

Усі етапи підготовки студентів за розробленою моделлю характеризуються наявністю мотиваційних чинників до неперервного навчання та оволодіння певним рівнем професійно спрямованих знань, умінь і навичок із загальнопедагогічних дисциплін, творчих, комунікативних та аналітичних умінь, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю.

Таким чином, процес загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів в умовах дистанційного навчання здійснюється поетапно – упродовж певного періоду. На кожному з цих етапів процес навчання наповнюється новим змістом, новими методами, формами й засобами навчання, зростаючими інформаційними потребами та мотивами. Така поетапність вивчення дисциплін загальнопедагогічного циклу сприяє формуванню у студентів відповідного рівня готовності до професійної педагогічної діяльності залежно від їх навчальних досягнень, здібностей і можливостей.

Слід зазначити, що ця модель не передбачає підміни викладача комп'ютером у навчальному процесі. Комп'ютер виступає засобом підвищення ефективності реалізації компонентів діяльності педагога. Використання комп'ютерних інфокомунікаційних технологій у площині особистісно орієнтованої моделі навчання надає принципово нові можливості щодо розвитку спілкування в умовах дистанційного навчання.

Аналітичний огляд фахових джерел, зокрема праць П. Стефаненка, Є. Полат, В. Кухаренка, І. Богданової та ін., на основі різних методологічних підходів дав змогу визначити місце та функції інфокомунікаційних технологій у площині спільної діяльності суб'єктів дистанційного навчального процесу [2, 8, 14, 18].

Проведений аналіз наукової літератури та власні емпіричні результати дають підстави стверджувати, що:

- до першочергових завдань системи дистанційної освіти належить загальнопедагогічна підготовка майбутнього вчителя як певної соціальної особистості;
- роль і значення особистості під час загальнопедагогічної підготовки майбутнього вчителя в умовах дистанційного навчання зростатиме дедалі більше;
- своєчасне діагностування якості загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів може запобігти упущенням, застерегти від неповноцінної підготовки до професійної діяльності в школі;
- загальнопедагогічна підготовка в умовах дистанційного навчання як складова професійної підготовки майбутнього вчителя – один із чинників, які актуалізують реформаційні процеси в освіті.

Саме за таких умов дистанційного навчання визначається своєрідність і набуває актуальності загальнопедагогічна підготовка сучасного студента, його технологічна грамотність, компетентність та інформаційна культура. Слід зазначити, що окремі аспекти технологізації процесу навчання при підготовці вчителя вже були предметом досліджень. Так, окремі питання технологічної компетентності майбутніх учителів розглядалися в дослідженнях Л. Зевіної, Н. Манько і Л. Шмелькової [5, 11, 20]. Технологічному потенціалу майбутніх учителів присвячені роботи Т. Гришиної [3]. Проблема готовності майбутніх учителів до впровадження сучасних педагогічних технологій була предметом дослідження колективу Миколаївського державного університету на чолі з професором О. Пехотою. Теоретико-методологічне обґрунтування дистанційної системи навчання у вищій школі та побудова й аналіз еталонної моделі модульної дистанційної дидактичної системи досліджено у монографії П. Стефаненка [18].

Проте процес загальнопедагогічної підготовки майбутнього вчителя в умовах дистанційного навчання ще не був предметом ґрунтовного системного дослідження.

Резюмуючи сказане вище, можна стверджувати, що розроблено особистісно орієнтовану модель загальнопедагогічної підготовки студентів, реалізація якої відбувається у три етапи: проєктувальний, навчальний та діагностичний.

На проєктувальному етапі розробляється проєкт подальшої навчальної діяльності з чітким визначенням цілей навчання. Сутність цього етапу – визначення змісту діяльності викладача та студентів, спрямованої на досягнення зазначеної мети, до того ж цілепокладання і структурний аналіз діяльності з використання інфокомунікаційних технологій тут має творчий характер.

Сутність навчального етапу – в ознайомленні студентів зі змістом розробленого педагогом проєкту, що розміщується (на сайті) в базі даних і може бути поданий у кількох видах за різного ступеня деталізації. На передньому плані – проміжна діагностична функція комп'ютера, який автоматизує переважну частину роботи і демонструє наявний, вхідний рівень знань студента. Це забезпечує високу продуктивність з мінімальним втручанням викладача.

На аналітичному етапі комп'ютер використовується як засіб, що допомагає педагогічній рефлексії, зокрема, при аналізі результатів поточного й підсумкового контролю, отриманих з його допомогою. Висновки такого аналізу можуть бути основою для рефлексивних дій викладача, повернення до повторного опрацювання змісту проєкту, корекції чи планування його оновлених варіантів. Дані такого контролю дають змогу педагогу зіставити результати своєї діяльності з очікуваними результатами, запланованими цілями навчання, з'ясувати якість та ефективність своєї педагогічної діяльності. Використання прийомів рефлексії в запропонованій моделі полягає в аналізі руху тих, хто навчається, у напрямі засвоєння знань, формування вмінь навігації цілеспрямованого пошуку для розв'язання поставлених завдань, а також характеру взаємодії викладача і студентів та студентів між собою.

Усі етапи підготовки студентів за розробленою моделлю характеризуються наявністю мотиваційних чинників до неперервного навчання та оволодіння певним рівнем професійно спрямованих знань, умінь і навичок із загальнопедагогічних дисциплін, творчих, комунікативних та аналітичних умінь, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю.

Слід зазначити, що ця модель не передбачає підміни викладача комп'ютером у навчальному процесі. Комп'ютер виступає засобом підвищення ефективності реалізації компонентів діяльності педагога. Використання комп'ютерних інфокомунікаційних технологій у площині особистісно орієнтованої моделі навчання надає принципово нових можливостей щодо розвитку спілкування в умовах дистанційного навчання.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В.П. Педагогічна наука і освіта в інформаційному суспільстві / В.П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2007. – № 4. – С. 5–10.
2. Богданова І.М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій : автореф. дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 1998. – 33 с.
3. Гришина Т. Технологічні аспекти персоналізованої підготовки вчителя до освоєння інновацій /Т. Гришина // Наукові записки. – Випуск 46. – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2002. – С.10–15.
4. Дмитренко Т.О. Шляхи реалізації інваріантного принципу побудови навчальних предметів у вищому педагогічному навчальному закладі освіти (на прикладі педа-

- гогіки) / Проблеми професійної підготовки вчителя школи майбутнього : в 2 томах / Т. О. Дмитренко, К. В. Ярьсько. – Мелітополь: МДПУ–2002. – Т. 1. – С. 111–112.
5. Зевина Л.В. Образовательные технологии и технологическая культура учителя /Л.В. Зевина // Школьные технологии. – 2002. – № 7. – С. 64–67.
 6. Зязюн І.А. Краса педагогічної дії : навч. посіб. для вчителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навчальних закладів / І. А. Зязюн, Г. М. Сагач. – К.: Українсько-фінансовий інститут менеджменту та бізнесу, 1997. – 302 с.
 7. Катренко А. В. Системний аналіз об'єктів та процесів комп'ютеризації : навч. посіб. /А.В. Катренко. – Львів : Науковий світ, 2000. – 424 с.
 8. Кухаренко В.М. Дистанційне навчання: умови застосування. Дистанційний курс : навч. посіб. / В.М. Кухаренко ; за ред. В. М. Кухаренка. – 2-е вид., доп. – Х. : НТУ “ХПІ”, “Торсінг”, 2001. – 320 с.
 9. Левитес Д.Г. Практика обучения: современные образовательные технологии / Д. Г. Левитес. – М. : Воронеж, 1998. – 289 с.
 10. Леонтьев А. А. Что такое деятельностный подход в образовании? /А.А.Леонтьев // Начальная школа: плюс-минус. – 2001. – № 1. – С. 15–19.
 11. Манько Н.Н. Технологическая компетентность педагога / Манько Н. Н. // Школьные технологии. – 2002. – № 5. – С. 33–41.
 12. Морзе Н. В. Дистанційні технології як основа сучасних інформаційних технологій у навчанні / Н. В. Морзе / Наук.-метод. центр вищої освіти, Наук.-метод. центр серед. освіти. – К., 2003. – Вип. 27. – С. 64–78.
 13. Падалка О.С. Вивчення впливу інноваційних технологій на педагогічну підготовку особистості // Діагностика і розвиток педагогічної майстерності у професійних навчальних закладах : колективна монографія /О.С.Падалка [та ін.]. – К. : Педагогічна думка, 2007.
 14. Полат Е.С. Общие требования к электронному учебнику, созданному на базе Интернет-технологий / Е. С. Полат, А. Е. Петров – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ioso.ru/distant/library/publication/5.htm>.
 15. Прокоф'єв Є.Г. Науково-теоретичні основи моделі загальнопедагогічної підготовки майбутніх вчителів в умовах дистанційного навчання // Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету: матеріали звітно-наукової конференції викладачів університету за 2008 рік, 5–6 лютого 2009 року /Є.Г.Прокоф'єв ; укл. Г. І. Волинка, О. В. Уваркіна, О. П. Симоненко, О.П.Смельянова. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – С. 176-177.
 16. Сидоренко В.К. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для вищих педагогічних закладів освіти / В. К. Сидоренко, П. В. Дмитренко. – К. : ДНІТ, 2000. – 259 с.
 17. Стефаненко П.В. Дистанционное обучение в высшей школе : монография / П. В. Стефаненко. – Донецк : ДонНТУ, 2002. – 400 с.
 18. Стефаненко П.В. Принципы функционального информационного обчислювального контуру модульної дистанційної дидактичної системи у вищій школі /П.В.Стефаненко // Педагогіка і психологія. – 2001. –№ 3-4. – С. 75-76, 97-104.
 19. Шапран О.І. Система інноваційної підготовки майбутнього вчителя в умовах навчально-науково-педагогічних комплексів: дис. д-ра наук: 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2008.
 20. Шмелькова Л.В. Цель – проективно-технологической компетентность педагога / Л. В. Шмелькова // Школьные технологии. – 2002. – № 7. – С. 36-41.
 21. Ясулайтіс В. А. Дистанційне навчання: метод рекомендації. – К. : МАУП, 2005. – 72 с.